

OSMO TIILILÄ OPETTAA V

Väinö Hotti

(nettikuva)

OSMO TIILILÄ

3.3.1904 – 16.12.1972

Timo Junkkaala: OSMO TIILILÄ – PROTESTANTTI
Perus Sanoma Oy
Karisto Oy Hämeenlinna
s.828.

(nettikuva)

Väliotsikot ja teh.VHn

Kirkko ei myöntänyt erehdyksiään

”Luettuaan piispojen julkilausuman Tiililä kirjoitti arkkipiispa Ilmari Salomiehelle ja kysyi, onko tämä itse **suhteessa sosiaaliseen evankeliumiin** noudattanut julkilausumassa ilmaistua periaatetta, jonka mukaan mitään raamatuntulkintaa tai teologista ajattelutapaa ei saa asettaa Jumalan sanan yläpuolelle. Tiililä totesi kirjeessään myös, **ettei piispainkokous ollut sanallakaan myöntänyt kirkon erehdyksiä**. Arkkipiispalle Tiililä siis kirjoitti, **ettei ollut tyytyväinen piispojen lausuntoon**” (620).

Vaikea miettimisaika

”Kuvatessaan näitä vaiheita lapsiaan varten tallettamassaan paperissa Tiililä kertoi, että **kuukauden miettimisaika oli hänelle hyvin vaikea**. Vaikeinta oli päästä varmuuteen Jumalan edessä, että oli oikealla tiellä. Hän sanoi olleensa asiasta epävarma aivan viimeiseen asti. Viimeisenä iltana ennen kuin kuukauden harkinta-aika meni umpeen, hän kertoi etsineensä epätoivoisesti apua Raamatusta. Luettuaan psalmeja 27 ja 31 hän koki saaneensa vastauksen sanoissa ”**Odota Herra, ole luja, ja vahva olkoon sinun sydämesi**”. Tiililä jatkoi: ”*Kun mukana oli vielä tuo viittaus heikkoon sydämeenkin, joka ei kauan kaiketi olisi tuollaista stressiä kestänyt, sain varmuuden.*” Hän koki, ettei hän saanut hätäillä eikä perääntyä. **Hän kirjoitti,**

ettei ollut milloinkaan ehkä nuorena samaansa rukousvastausta lukuun ottamatta kokenut sellaista syvää rauhaa ja lepoa kuin tuolloin. Hän selitti, että koki joutuneensa ratkaisuihinsa Jumalan johduksesta. Samaan tapaan Tiililä kirjoitti asiasta myös Martti Simojolle muutama vuosi tapahtuneen jälkeen” (620).

Ero tulee voimaan

”**Joulukuun 10. päivänä** tuli kuluneeksi kuukausi Tiililän ilmoituksesta erota kirkosta. Tuo päivä merkittiin kirkosta eroamisen päiväksi, koska peruutusilmoitusta ei kirkkoherranvirastoon tullut. Samana päivänä Tiililä kirjoitti Ilmari Salomiehelle, että kuluneet viikot olivat olleet hirvittäviä ja että adventtina hän jo luuli kuolevansa. Edelliseen iltaan saakka hän kertoi olleensa hyvin ahdistunut, mutta oli sitten saanut rauhan ja niin **ero kirkosta tuli voimaan**” (620-621).

Peruminen mahdollista

”Tiililän kirjeistä Salomiehelle ja Simojolle ennen harkinta-ajan umpeutumista tulee vaikutelma, että **Tiililä olisi peruuttanut eronsa, jos piispat olisivat tulleet häntä vastaan ja julkisesti myöntäneet Tiililän huolen ja kritiikin aiheelliseksi. On mahdollista, että Tiililä olikin ajatellut eronsa sellaiseksi herätteeksi, jonka ei olisi ollut tarkoitus johtaa lopulliseen eroon. Salomies ja Simojoki käyttäytyivät ystävällisesti, mutta eivät julkisuudessa ottaneet Tiililää tukevia kantoja**” (621).

”Tiililän arkistossa on hänen kirjoittamansa paperi, josta selvästi käy ilmi, millaista vastaantuloa Tiililä kirkon johdolta odotti. Siinä todettiin **ensiksi, että piispainkokous valittaa kristillisissä lehdissä, Kotimaassa, Kirkko ja kaupunki lehdessä ja Vartijassa olleita kirjoituksia, joista on aiheellisesti voitu tehdä johtopäätös kirkon julistuksen maallistumisesta. Toiseksi** Tiililä olisi halunnut piispainkokouksen toteavan, että kirkossa oli esiintynyt ajattelematonta julistusta, kun **kansankirkko on samastettu Kristuksen seurakuntaan tavalla, joka on johtanut ihmisiä väheksymään persoonallisen uskon tärkeyttä.** Kolmanneksi hän toivoi piispainkokouksen ilmaisevan, ettei se ole halunnut Tiililän jättävän yliopistovirkaansa. Neljänneksi hän halusi piispojen ilmaisevan toivomuksen, että Tiililä näkisi kirkon johdon tekevän työtä hänenkin edustamallaan pohjalla ja että Tiililä tästä vakuuttuneena palaisi kirkon jäseneksi ja mikäli mahdollista myös papin virkaan. Paperin yläkulmaan Tiililä oli kirjoittanut: ”*Tätä olen odottanut turhaan*” (622).

Piispat tiesivät Tiililän odotukset

”Vaikkei Tiililä ilmeisesti lähettänyt tätä paperia kenellekään, piispat tunsivat Tiililän ja hänen ajatuksensa niin hyvin, että he tiesivät jokseenkin tarkkaan sen, mitä Tiililä

heiltä odotti. **Tällaiseen vastaantuloon he eivät kuitenkaan olleet valmiita.** Varsinkaan Salomiehen tapoihin ei kuulunut ottaa julkisuudessa voimakkaita kantoja ajankohtaisiin ja tunteita herättäneisiin asioihin” (622).

Epätoivoinen protesti

”Ystävilleen Tiililä kuvasi eroaan raskaaksi ratkaisuksi, epätoivoiseksi teoksi ja hätähuudoksi, joka oli tarkoitettu ”*edes joidenkin silmien avaamiseksi*” (622).

”kyse oli epätoivoisesta protestista, viimeisestä yrityksestä havahduttaa kirkko ja sen johto huomaamaan, että se oli hukannut varsinaisen sanomansa ja oli siksi suuressa vaarassa. Tiililän mukaan kirkko oli lakannut julistamasta niin, että ihmiset voisivat uskoa Jeesukseen ja pelastua kadotuksesta. Asia oli hänen mielestään niin tärkeä, että oli joutua epätoivoon sen tähden” (622).

”Syy kirkosta eroamiseen oli siis Tiililän mukaan kirkossa tapahtuneessa kehityksessä, ja tavoite oli antaa sanoja vahvempi viesti, jotta muutos saataisiin aikaan. Tiililä oli pettynyt etenkin **kirkon johtoon ja kirkolliseen lehdistöön** ja juuri näille tahoille hän protestinsa esitti. Tiililä näki selvästi sekä johtajien että median merkityksen. Kuten edellä kävi ilmi, Tiililä olisi ilmeisesti peruuttanut eronsa, jos piispat olisivat tulleet häntä vastaan. Näin ollen voidaan sanoa, että yksi vastaus kysymykseen, miksi Tiililä erosi kirkosta, on se, että **piispat eivät antaneet hänelle ja hänen näkemyksilleen riittävää tukea**” (622-633).

EI ERONNUT EKKLESIASTA

”Pietilä kirjoitti 1925, että sekin mahdollisuus on otettava huomioon, että teologi voi kuolla oman syntymäkirkkonsa ulkopuolella. Muroma oli 1950-luvulla osoittanut, etteivät liperit olleet kovin tiukassa hänen kaulassaan” (624).

”Tiililän kirkkokäsitys teki kirkosta eroamisen mahdolliseksi. Kirkkokäsityksen ytimeen osui Tiililän ja hänen assistenttinsa Seppo A. Teinosen keskustelu, kun he tapasivat Tiililän kirkosta eroamisen jälkeen. Kun Tiililä kysyi, mitä mieltä Teinonen asiasta oli, tämä vastasi kirkkoisä Cyprianuksen klassisella lauseella: **Extra ecclesiam nulla salus eli Kirkon ulkopuolella ei ole pelastusta.** Kun Tiililä kysyi, tarkoitatko sitä todella, Teinonen vastasi: **Niinhän olet itse opettanut.** Lyhyt keskustelu paljasti kirkkokäsitysten erilaisuuden. **Erotessaan Suomen evankelis-luterilaisesta kirkosta Tiililä ei oman käsityksensä mukaan eronnut Kristuksen kirkosta eli eklesiasta, niin kuin hän sitä mielellään kutsui ja johon hän uskovana mielestään edelleen kuului,**

vaan - kuten hän asian ilmaisi - ainoastaan laitoskirkosta. Tätä seikkaa voidaan pitää Tiililän eron eklesiologisena syynä tai ainakin mahdollistajana” (626).

"Jos nyt uuden kerran kävisi niin, että joku laitoskirkosta eronnut perustaisi oman ecclesia nostra - seurakuntansa (sana on isä Lutheruksen!), missä yritettäisiin saarnata evankeliumia puhtaasti ja jakaa sakramenteja evankeliumin mukaisesti, niin millä periaatteellisella perusteella tekoa voitaisiin pitää vääränä" (632).

Ymmärrystä Eino J. Honkaselta ja Santakarilta

”Erityisesti viidennen herätysliikkeen väki sanoi ymmärtävänsä Tiililän eron syyksi sen, mitä hän oli itsekin sanonut: kirkon luopumuksen. **Eino J. Honkanen** kirjoitti Herää Valvomaan -lehdessä jo vuoden 1962 lopussa Tiililän ratkaisua ymmärtävän ja tukevan kirjoituksen. Hän esitteli Tiililän näkemyksiä ja totesi kirkosta erosta, että sen oli *"sanellut rakkaus kirkkoa kohtaan ja mitä suurin hätä sen tulevaisuudesta"*. Honkasen mukaan Tiililän sydämellä on täytynyt olla *"todellinen profeetallisen sanoman paino"*. Niiltä, joiden mielestä Tiililän arvio kirkon tilasta oli liian synkkä, Eino Honkanen kysyi kirjoituksessaan, eikö profeetan ole paljastettava vaara jo alussaan. Honkasen mukaan Tiililän teko oli ennen muuta herätyshuuto. **Tiililä kirjoitti Honkaselle:** *"Se oli paras kirjoitus mitä koko asiasta on toistaiseksi kirjoitettu (minun mielestäni ja kannaltani), sillä siinä oli totuuden henki murheeseen yhdistettynä, arvostelukykyä ja oikea näkemys herätyksen edellytyksiin"* (627).

”**Santakari** jatkoi, että hänellä oli ollut *"kasvava tunto siitä, että näin äärimmäisiin keinoihin saattaa turvautua - suuri rakkaus"*. Santakarin mukaan oli esitetty, että **Tiililän ero johtui siitä, ettei hän ollut saanut tarpeeksi tunnustusta ja kannattajia ja hän siksi erosi närkästyneenä ja ikään kuin periksi antaen.** *"Mutta samoinhan voi tehdä mies, joka on jumalallisen varma ohjelmansa oikeutuksesta. Hän on raadollinen niin kuin me kaikki, mutta hän on saanut tehtävän eikä sitä pakene. Hän tietää, että tässä on asia, jonka puolesta mikään hinta ei ole kallis - ei tällainenkaan hinta"* (627-628).

Kirkko on baabeli

"Pidän kirkkoa baabelina ja minun täytyy omantuntoni mukaan toimia avatakseni muidenkin silmiä" (631).

"Samassa kirjeessä Tiililä kutsui Suomen kirkkoa portoksi ja baabeliksi ja sanoi sen **kulkevan nopein askelin kohti tuhoaan**" (639).

”Tiililä oli alkanut toistuvasti mainita kirjoituksissaan mahdollisuuden, että **uskovat joutuisivat jättämään kirkon**” (603).

”Olin viimeiseen asti toivonut voivani olla vaikka nimellisesti niin kuitenkin yhdessä hengessä rinnallanne. Enää en voi. Pidän kirkkoa baabelina ja minun täytyy omantuntoni mukaan toimia avatakseni muidenkin silmiä” (631).

Mukautuminen maailmaan

”Tiililä syytti kirkon johtoa siitä, että se oli kiinnittänyt huomiota varoittajien ääneen eikä ongelmiin. Vastuullisten henkilöiden olisi hänen mukaansa osattava erottaa toisistaan varoitussireenin ääni ja itse tulipalo. Tulipalo olisi ollut sammutettava ensin ja vasta sitten olisi aika oikoa hälyttäjiä. Tiililän mukaan ei riitä, jos piispat puuttuvat hiljaisuudessa ongelmiin, jotka on esitetty julkisuudessa. Jos julkisiin väärinkäyttöihin ei puututa julkisesti, jää ihmisille se käsitys, että kirkko on hyväksynyt tapahtuneen. **Kaiken kaikkiaan kirkko oli pyrkinyt rauhalliseen rinnakkaiseloon sen maailman kanssa, jota Uusi testamentti piti Jumalan valtakunnan vastakohtana. Tiililä ihmetteli niitä, jotka yleensä eivät ole olleet levottomia kenenkään iankaikkisesta kohtalosta, mutta jotka nyt kyselivät, voiko Tiililä pelastua, kun on jättänyt kirkkolaitoksen. Tosiasiassa kirkko tuntui yhä huolehtivan vain ulkonaisesta menestyksestä ja jättävän pelastukseen liittyvät asiat lahkojen huoleksi”** (631).

Eino J. Honkanen

”**Eino J. Honkanen** totesi talvella 1966, ettei pitänyt paikkaansa monien esittämä väite, että Tiililä menetti kirkosta erotessaan mahdollisuuden toimia kirkon omanatuntona. Honkanen arvioi, että Tiililällä nyt saattoi olla jopa aikaisempaa enemmän kuulijoita sekä kirkossa että sen ulkopuolella. *”Missä halutaan vilpittömästi etsiä totuutta ja iäisyyden valoa, siellä ollaan valmiita kuuntelemaan Tiililää”*, hän totesi. **Tiililän kohtaaman arvostelun Honkanen tulkitsi profeettaan kohdistuvaksi vastustukseksi”** (641).

Viimeinen ammus kirkon sisällisiä vihollisia vastaan

”**Tiililä** kirjoitti tämän jälkeen Teologia ja kirkko - lehteen vain muutaman kirjoituksen. Vuoden 1964 ensimmäisessä numerossa hän tarkasteli apostolien saarnaa ja totesi, **ettei se ole ylimalkaista puhumista, vaan Jumalan tahdon julistamista ja vetoamista ihmisiin: antakaa sovittaa itsenne Jumalan kanssa”** (642-643).

”Tiililä kävi viimeisessä itse toimittamassaan Teologia ja kirkko - lehdessä vielä kerran läpi vuosien 1961 ja 1962 ratkaisunsa. Syyksi pappisvirasta eroamiseen hän

sanoi, että hän oli toivonut, **että radikaalinen teko voisi pysäyttää edes jonkun uudelleen pohtimaan kristillisyyden perusasioita.** Syksyn 1962 tapahtumiin hän piti **suurimpana syyllisenä Kotimaa-lehteä ja sen reaktioita kirkkokansan herätyspäiviin.** Hän sanoi miettineensä, mikä olisi tarpeeksi voimakas protesti saattamaan kirkon johdon tarkistamaan kulkusuuntaansa, ja päätyi "viimeiseen mahdollisuuteen", eroamaan kirkosta. Hän kutsui ratkaisuaan **epätoivoiseksi teoksi** ja vakuutti, ettei hän päätenyt siihen hetken mielijohteesta, vaikka olikin kokenut saaneensa "hyvin kipeän keihäänpiston" (643).

"Tiililä vakuutti, ettei päätös merkinnyt pakoa taistelusta, vaan että sen oli viimeinen hyökkäysyritys ja **viimeinen ammus kirkon sisällisiä vihollisia vastaan** kirkon puolesta, viimeinen sydämen pohjasta lähtevä veto mukseni kirkon piispoille: tehkää edes tämän nyt todetessanne jotakin!" Tiililä koki, **ettei hän voinut olla mukana kantamassa vastuuta toiminnasta, jossa ihmisiä johdettiin väärään rauhaan.** Hänestä oli traagista, että asiat, jotka yhdelle ovat kuoleman vakavia, eivät näytä lainkaan häiritsevän toisten yöunta" (643).

KIRKKO TULOSSA EI-KIRKOKSI!

"Tiililän mukaan hänen paluunsa olisi ollut sen myöntämistä, että hänen edustamansa asia on ollut väärä. *"Lopettaisinko protestini, johon kävin kuin seinää vasten ajettuna, nyt vain sen tähden, etten vielä näe tuloksia ja että uusritsiläisyys yhä on taistelun aihe?"* Peruuttaminen voitaisiin hänen mukaansa tulkita pakenemiseksi. Tiililä sanoi tullessaan yhä vakuuttuneemmaksi, että Suomen kirkko on kiihtyvää vauhtia kulkemassa ei vain Raamatun syrjäytymiseen vaan suoraan kohti pakanallisia katsomuksia ja oman perustarkoituksensa kieltämistä. **Kirkko oli tulossa ei-kirkoksi"** (644).

"Jos nyt perääntyisin, saisin todennäköisesti alituisesti kirvelevän haavan omaantuntooni, ja joutuisin pitämään itseäni pelkurimaisena petturina, joka kerran sai Herralta tehtävän ja luopui siitä. Voi tätä hirvittävää tilannetta! Miten vapisevin sydämin jatkankaan! Mitä tiedätte ahdistuksista, te tasaisten teitten kulkijat? Herra puhuu - perkele myös. Miten kärsinkään kyvyttömyydestäni toimia niin, että siitä koituisi puhdasta hedelmää" (644).

"1960-luvun puolivälissä joukko pappeja ryhtyi yritykseen Tiililän saamiseksi liittymään takaisin kirkkoon. **Hankkeessa mukana olleen Lempäälän kirkkoherra Miika Tarnan mukaan Tiililä lupasi harkita asiaa, jos Martti Simojoki tukee sitä, mutta koska tällaista tukea ei saatu, asia raukesi. Simojoki ilmeisesti katsoi, ettei hän asemansa vuoksi voinut lähteä hankkeeseen mukaan** (644).